

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
İSLAM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

ISAM.

مركز البحوث الإسلامية
وقف الديانة التركي

et-Tesdîd fî şerhi't-Temhîd

Hüsâmeddin Hüseyin es-Siğnâkî
(ö. 714 h. / 1314 m.)

Tahkik
Ali Tarık Ziyat Yılmaz

Birinci Cilt

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINLARI

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 889
İSAM Yayınları 219
Klasik Eserler Dizisi 33
© Her hakla mahfuzdur.

Darulrayaheen

Beyrut - Lübnan
Tel. / Fax: 009611660162 Mobil: 009613602762
dar.alrayaheen@gmail.com
Amman - Ürdün
Mobil: 00962790474491
darlrayaheen.jo@gmail.com

et-TESDİD fî ŞERHİ't-TEMHİD Hüsâmeddin Hüseyin es-Signâki

Cilt 1

Tahkik
Ali Tarık Ziyat Yılmaz

et-Tesdid fî şerhi't-Temhid
TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)
Tahkik Yayın Kurulu ilmi kontrolünde hazırlanmıştır.
İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 40 Üsküdar/İstanbul
Tel. 0216. 474 08 50
www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Yayın yönetmeni M. Suat Mertoğlu
Yayın koordinasyon Erdal Cesar
Yayın hazırlık Orhan Ençakar, Mustafa Demiray
Yayın takip Münzir Şeyhhasan, Sema Doğan
Tercüme (Arapça'ya) Mekram Haddad
Tashih (Arapça) Hamza el-Bekri, Orhan Ençakar, Münzir Şeyhhasan, Said Kayacı
(Türkçe) Mustafa Demiray, İsa Kayaalp, İsmail Özbilgin, İnayet Bebek
Tasarım Ali Haydar Ulusoy, Hasan Hüseyin Can

Bu eser
TDV İslam Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM)
İkinci Klasik Dönem Projesi
kapsamında yayımlanmıştır.

Proje koordinatörü Tuncay Başoğlu

Bu kitap
İSAM Yönetim Kurulu'nun
10.01.2020 tarihli ve 2020/01 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: İstanbul, Aralık 2020 m. / 1442 h.
İkinci Basım: Beyrut, Kasım 2021 m. / 1443 h.
ISBN 978-625-7205-78-8 (Tk.)
978-625-7205-79-5 (1. Cilt)

Hüsâmeddin Hüseyin es-Signâki

et-Tesdid fî şerhi't-Temhid [التسديد في شرح التمهيد] / Hüsâmeddin Hüseyin es-Signâki ; tahkik
Ali Tarık Ziyat Yılmaz. 2. bs. – Beyrut : Türkiye Diyanet Vakfı – Darulrayaheen, 2021.
Birinci Cilt, 69, 351 s. ; 24 cm. – (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 889. İSAM Yayınları ;
219. Klasik Eserler Dizisi ; 33)

Dizin ve kaynakça var.

ISBN 978-625-7205-78-8 (Tk.) 978-625-7205-79-5 (1. Cilt)

İçindekiler

Kısaltmalar 7

Takdim 9

Önsöz 11

HÜSÂMEDDİN HÜSEYİN es-SİĞNÂKÎ ve *et-TESDÎD*'İ

Ali Tarık Ziyat Yılmaz

I. Hüsâmeddin Hüseyin es-Siğnâkî'nin Hayatı ve Eserleri 17

1. Adı, Lakabı ve Nisbesi 17

2. Doğumu ve Vefatı 17

3. Hocaları 19

4. Öğrencileri 21

5. İlmî Şahsiyeti 22

6. Kelam İlmindeki Yeri 25

7. Eserleri 28

7.1. Kelam 28

7.2. Fıkıh ve Fıkıh Usulü 30

7.3. Sarf ve Nahiv 33

7.4. Diğer Eserleri 34

II. *et-Tesdîd fî şerhi't-Temhîd* 37

1. Adı 37

2. Müellife Aidiyeti 37

3. Eserin Telif Sebebi ve Tarihi 38

4. Muhtevası 38

5. Şerhin Türü ve Yöntemi	40
6. Kaynakları	41
7. Literatürdeki Yeri	44
8. <i>et-Tesdîd</i> Üzerine Yapılan Çalışmalar	46
9. Nüshaları	49
9.1. Tahkikte Kullanılan Nüshalar	49
9.2. Diğer Nüshalar	52
III. Ebü'l-Muîn en-Nesefî ve <i>et-Temhîd li-kavâidi't-tevhîd</i>	
İsimli Eseri	55
1. Ebü'l-Muîn en-Nesefî	55
2. <i>et-Temhîd</i> Nüshaları	56
Tahkikte İzlenen Yöntem	59
Kaynakça	61

Takdim

Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla...

Hikmetin, iyiliğin ve güzelliğin kaynağı olan Allah'a layık olduğu veçhile hamdolsun. O'nun son elçisi Hz. Muhammed'e, onun âline ve ashabına, âfâkta ve enfüsteki âyetleri okuyarak basiret üzere onlara tâbi olanlara selam olsun.

Elinizdeki eser, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) tarafından yürütülen "İkinci Klasik Dönem Projesi" kapsamında yayımlanmıştır.

Ali Tarık Yılmaz tarafından doktora tezi olarak tahkik edilen *et-Tesdîd fî şerhi't-Temhîd* adlı bu eser, Hanefî-Mâtürîdî geleneğinin en önemli temsilcilerinden kabul edilen Ebü'l-Muîn en-Neseî'nin (ö. 508/1115) kelimine dair yazdığı *et-Temhîd li-kavâidi't-tevhîd* adlı eseri üzerine meşhur Hanefî fakihî Hüsâmeddin es-Siğnâkî (ö. 714/1314) tarafından haşiye tarzında yazılmış bir şerhtir. Hanefî fakihî Siğnâkî, daha çok fıkıh usulü ve fıkıh alanındaki eserleriyle tanınır. O, Mâverâünnehir'de yetişmiş, ardından daha batıdaki beldelere göç etmiş ve ömrünün sonlarına doğru Halep ve Dimaşk'a gitmiştir.

Hanefî-Mâtürîdî geleneğine ait eserleri neşretmeye önem veren merkezimiz *et-Temhîd* üzerine yazıldığı bilinen bu tek şerhi yayımlama kararı almıştır. Şerhin yayımlanmasına ek olarak

şerhe konu olan *et-Temhîd* metninin de çalışmada yer alması uygun görülmüş, Dr. Ali Tarık Yılmaz'dan mevcut nüshalarından hareketle *et-Temhîd* metnini tahkik ederek ortaya çıkarılması talep edilmiştir. Şerhin içinde parçalar halinde yer alan *et-Temhîd*'e şerhin üstünde ayrı bir bölümde tam metin olarak yer verilerek metin-şerh birlikteliği sağlanmıştır.

İSAM, yayımladığı eserlerde; müellif, editör veya muhakkikler tarafından kendisine iletilen metinleri doğrudan basmak yerine, o metinlerin ve tahkikli neşir sürecinin ilmî, teknik, lojistik ve estetik anlamda desteklenmesi ve böylece okuyucuya daha yetkin şekilde sunulması için ciddi katkılar verme yoluna gitmektedir. Bu çerçevede metin gerek Arapça gerekse kelimeler ilmi açısından Hamza el-Bekrî tarafından titizlikle gözden geçirildi ve sonuçta elinizde bulunan bu neşir ortaya çıktı. Eserin neşre hazır hale gelmesinde daha birçok kişinin katkısı oldu. Bu vesileyle eseri tahkik eden Dr. Ali Tarık Yılmaz'a, eseri baştan sona okuyup önemli tashihlerde bulunan Dr. Hamza el-Bekrî'ye, eserin yayın sürecini takip edip son okumasını yapan İSAM Tahkik Yayın Kurulu üyesi Dr. Orhan Ençakar'a, Arapça imla tashihini yapan Münzir Şeyhhasan'a, Arapça inceleme bölümünün editörlüğünü üstlenen Said Kayacı'ya, Türkçe inceleme kısmının editörlüğünü üstlenen Dr. Mustafa Demiray'a ve metin-şerh takibini kolaylaştıran çift katmanlı sayfa tasarımını yapan Ali Haydar Ulusoy ile İbrahim Dervişmüezzîn'e teşekkür ederim.

Doç.Dr. Tuncay Başoğlu
İkinci Klasik Dönem Proje Koordinatörü

Önsöz

Hamd âlemlerin rabbi olan Allah'a, salatüselam peygamberliğin kendisiyle hitam bulduğu Hz. Muhammed Mustafa'ya, âline ve ashabına olsun!

İlmî faaliyetler içerisinde tahkik çalışmalarının ayrı bir yeri vardır. Şimdiye ve geleceğe dair bir şey söylemeden önce geçmişte söylenenlere vâkıf olmanın gerekliliği bu çalışmaların önemini arttırmaktadır. Zira geçmişe ait bilgilerin tespiti ve diğer birçok verinin elde edilmesi bu tür çalışmalarla mümkün olmaktadır.

Hanefî-Mâtürîdî geleneğine mensup âlimlerin hayatları ve eserlerinin tarihî süreçte çeşitli sebeplerle ihmale uğramış olması, bu geleneğe ait tarihin doğru ve kapsamlı bir şekilde anlaşılmasında, İslam düşüncesi içindeki yerinin ve ona katkısının bütün yönleriyle belirlenmesinde güçlükler sebep olmaktadır. Bu bağlamda Hanefî-Mâtürîdî geleneğinin VIII. (XIV.) yüzyıl başlarında vefat eden önemli temsilcilerinden biri olan Hüsâmeddin es-Siğnâkî'nin (ö. 714/1314 [?]) *et-Tesdîd fî şerhi't-Temhîd* adlı eserinin neşredilmesi, içinde bulunduğu geleneğin tarihinin inşasına önemli bir katkı sağlayacaktır.

et-Tesdîd fî şerhi't-Temhîd, Hanefî-Mâtürîdî geleneğin en önemli temsilcilerinden Ebü'l-Muîn en-Nesefî'nin (ö. 508/1115) *et-Temhîd li-kavâidi't-tevhîd* adlı kelim eserine Hüsâmeddin Hüseyin es-Siğnâkî tarafından yazılmış bir şerhtir. Şerhe

konu olan *et-Temhîd*, Ebü'l-Muîn en-Nesefî'nin *Tebsiratü'l-edille* adlı eserinin konu başlıklarını içeren ve bir anlamda müellifin bağlı bulunduğu gelenek çerçevesinde temel görüşlerini muhtasar şekilde ifade ettiği bir eserdir. Bu eser kendisinden sonra gelen âlimler tarafından Mâtürîdî geleneğinin sonraki nesillere aktarılması konusunda referans metin olarak görülmüştür. Çeşitli zamanlarda farklı kişilerce tahkiki yapılmış olan *et-Temhîd*, Hül-ya Alper tarafından Türkçe'ye tercüme edilerek yayımlanmıştır.

Hüsâmeddin es-Siğnâkî ilmî tahsilini Türkistan bölgesinde tamamlayarak batıya göç etmiş olup doğu kaynaklı Hanefî-Mâtürîdî âlimleri geleneğinin VIII. (XIV.) yüzyıl başlarında ve-fat etmiş önemli temsilcilerinden biridir. Yaşadığı dönemde Hanefî-Mâtürîdî geleneğini temsil etmiş, bu geleneğe eserleriyle katkıda bulunmuş ve kendisinden sonra gelen âlimleri etkilemiştir. Mergînânî'nin (ö. 593/1197) *el-Hidâye* adlı eseri üzerine yaptığı şerh olan *en-Nihâye*, senelerce Osmanlı ulemasının başucu eseri olmuştur. Siğnâkî'nin fıkıh, fıkıh usulü, Arap dili ve edebiyatı alanlarında şerh/telif şeklinde yazdığı eserler çeşitli merkezlerde tahkiki yapılarak neşredilmiştir. Siğnâkî'nin kalamcı yönünün bir yansıması ve içinde bulunduğu geleneğe önemli bir katkı olan *et-Tesdîd fî şerhi't-Temhîd* adlı eserinin tahkiki neşrinin henüz yapılmamış olması ise bir eksiklikti. Bu çalışmamın Hanefî-Mâtürîdî geleneğinin Siğnâkî'nin yaşadığı dönemine ışık tutması yanında onun hayatı ve eserleri hakkında bilgiler de veriyor olması, önemini arttırmaktadır.

Bu çalışmamız içinde, şerhe konu olan *et-Temhîd*'in metninin de yer almasının uygun olacağını düşünerek Türkiye yazma eser kütüphanelerinde kayıtlı nüshalardan yararlanarak yeni bir tahkiki metin ortaya çıkardık. Böylece metin ve şerh birlikteliğini sağlamış olduk. *et-Temhîd*'i ayrıca neşredeceğimiz için bu dirâse kısmında Nesefî ve *et-Temhîd*'i hakkında çok kısa bir bilgi vermekle yetindik.

Bu vesileyle 2016 yılında tamamlanan, *Mâtürîdî Âlimlerden Siğnâki'nin (ö. 714/1314) et-Tesdîd fî şerhi't-Temhîd Adlı Eserinin Tahkiki ve İlahiyat Konularının Tahlili* adlı doktora çalışmamız sürecinde ve akabinde bu eserin ilim dünyasına kazandırılması konusunda beni teşvik eden, başta danışman hocam Prof.Dr. Yusuf Şevki Yavuz olmak üzere, tez izleme ve tez jürisinde yer alan Prof.Dr. İlyas Çelebi, Prof.Dr. Mustafa Sinanoğlu, Prof. Dr. Necdet Tosun ve Prof.Dr. Nuh Arslantaş ile değerli bilgilerinden istifade ettiğim Doç.Dr. Mehmet Kalaycı'ya, ayrıca çalışmalarında desteğini esirgemeyen eşim Hümeysra Yılmaz'a teşekkür ederim. Bu çalışmamı, Beyazıt dersiâmlarından Ermenekli Mustafa Saffet Efendi'ye (Aysu), onun icazetli talebelerinden ilk hocam, babam, merhum vaiz Osman (Hoca) Yılmaz ve annem merhume Sıddıka Yılmaz'a ithaf ediyorum.

Gayret bizden tevfik Allah'tandır.

Dr. Ali Tarık Ziyat YILMAZ
Kasım 2020, İstanbul

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
İSLAM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

ISAM.

مركز البحوث الإسلامية
وقف الديانة التركي

et-Tesdîd fî şerhi't-Temhîd

Hüsâmeddin Hüseyin es-Siğnâkî

(ö. 714 h. / 1314 m.)

Tahkik

Ali Tarık Ziyat Yılmaz

İkinci Cilt

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINLARI

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 889
İSAM Yayınları 219
Klasik Eserler Dizisi 33
© Her hakla mahfuzdur.

Darulrayaheen

Beyrut - Lübnan
Tel. / Fax: 009611660162 Mobil: 009613602762
dar.alrayaheen@gmail.com
Amman - Ürdün
Mobil: 00962790474491
darlayaheen.jo@gmail.com

et-TESDİD fi ŞERHİ't-TEMHİD Hüsâmeddin Hüseyin es-Signâki

Cilt 2

Tahkik
Ali Tarık Ziyat Yılmaz

et-Tesdid fi şerhi't-Temhid
TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)
Tahkik Yayın Kurulu ilmi kontrolünde hazırlanmıştır.
İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 40 Üsküdar/İstanbul
Tel. 0216. 474 08 50
www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Yayın yönetmeni M. Suat Mertoğlu
Yayın koordinasyon Erdal Cesar
Yayın hazırlık Orhan Ençakar, Mustafa Demiray
Yayın takip Münzir Şeyhhasan, Sema Doğan
Tercüme (Arapça'ya) Mekram Haddad
Tashih (Arapça) Hamza el-Bekri, Orhan Ençakar, Münzir Şeyhhasan, Said Kayacı
(Türkçe) Mustafa Demiray, İsa Kayaalp, İsmail Özbilgin, İnayet Bebek
Tasarım Ali Haydar Ulusoy, Hasan Hüseyin Can

Bu eser
TDV İslam Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM)
İkinci Klasik Dönem Projesi
kapsamında yayımlanmıştır.

Proje koordinatörü Tuncay Başoğlu

Bu kitap
İSAM Yönetim Kurulu'nun
10.01.2020 tarihli ve 2020/01 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: İstanbul, Aralık 2020 m. / 1442 h.
İkinci Basım: Beyrut, Kasım 2021 m. / 1443 h.
ISBN 978-625-7205-78-8 (Tk.)
978-625-7205-80-1 (2. Cilt)

Hüsâmeddin Hüseyin es-Signâki

et-Tesdid fi şerhi't-Temhid [التسديد في شرح التمهيد] / Hüsâmeddin Hüseyin es-Signâki ; tahkik
Ali Tarık Ziyat Yılmaz. 2. bs. – Beyrut : Türkiye Diyanet Vakfı – Darulrayaheen, 2021.
İkinci Cilt, 516 s. ; 24 cm. – (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 889. İSAM Yayınları ; 219.
Klasik Eserler Dizisi ; 33)

Dizin ve kaynakça var.

ISBN 978-625-7205-78-8 (Tk.) 978-625-7205-80-1 (2. Cilt)